

ประกาศตั้งพระองค์เจ้าและเจ้าพระยา

ศุภมัสตฺ พระพุทธศาสนกาลเป็นอดีตภาค ๒๔๗๓ พรรษา
ปัจจุบันสมัย ตรงคสมพัตสร พฤศจิกายนมาส อัฐมสุรทิน
มนทวาร โดยกาลบริจเฉท

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก มหันตเดชน
ดิถกรามาธิบดี เทพยปรียมหาราชรวิงศ อัสมภินพงศพีระ
กษัตริ บรมุรรัตนราชนิกโรดม จาตุรันตบรมมหาจักรพรรดิราช
สังกาศ อุกโตสุชาตสัสุทธเคราหณี จักรีบรมนาถิ จุพาลง
กรณราชวรารงกูร มหามกุฏวงศวีรสูริษิมฐู ราชธรรมทศพิช

อู่ตักถุญญินุณ อตุลยภกฤษฏาภินีร์หาร บูรพาธิการสุสาริต
ธันยลักษณะวิจิตรเสภาภคยสรรพางค์ มหาชนโตมวงคมาท
สนธิมตสมันตสมาคม บรมราชสมภร ทิพยเทพาวตาร
ไพศาลเกียรติคุณ อตุลยศักดิ์เดช สรรพเทพเวศปริยานุรักษ
มวงคตักคนเนมาห้วย สุขุทัยธรรมราชา อภินาวศิลป์ศึกษา
เดชนาวุท วิชยยุทศาสตร์โกศล วิมลนรรยพินิต สุจริตสมา
จาร ภัทรภิชญานประติภานสุนทร ประวรศาสโนปสดมภก
มูลมุขมาตยวรนายกมหาเสนานี สราชนาวีพยุหโยธโทยมจร
บรมเชษฐโสทรสมมต เอกราชยยสศธคิมบรมราชสมบัตี
นพปฏิลเสวตฉัตรชาติฉัตร ศรีรัตโนปลักษณ์ มหาบรมราชา
ภิกษกาภิกษิต์ สรรพพศทักวิจิตเดโชไชย สกลมไหสวрымหา
สวามินทร์ มหเสวรมหินทรมหารามาธิราชวโรดม บรมนาถ
ชาติอาชันยาศรัย พุทธชาติไตรรัตนสรณารักษ วิศิษฏ์ศักดิ์อัคร
นเรศวราชิบดี เมตตากรุณาเศีตลหฤทัย อโนปไมยบุญการ
สกลไพศาลมหารัษฎราชิบดินทร ปรมินทร์ธรรมิกมหาราชา
ธิราช บรมนาถบพิตร พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงพระราชดำริว่า หม่อมเจ้าอลงกฏ สุขสวัสดิ์ ในพระ
เจ้าบรมวงศ์เธอชั้น ๔ กรมหลวงอดิศรอุดมเดช สำเร็จวิชา
ทหารณโรงเรียนนายร้อยทหารบก ตั้งแต่ในรัชกาลที่ ๕

ออกสำรองราชการตามตำแหน่งนายทหารสัญญาบัตรอยู่ในกรมทหารมหาดเล็ก และบังคับกองพันพิเศษกองทหารในมณฑลนครราชสีมา แล้วเลื่อนขึ้นเป็นผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๕ ครั้นได้รับพระราชทานยศชั้นนายพัน มีตำแหน่งเป็นรองผู้บังคับการกรมทหารมหาดเล็กแล้ว เป็นผู้บัญชาการกองพลที่ ๗ ประจำมณฑลพิษณุโลก สมเด็จพระบรมชนกาศรีราชพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นว่าหม่อมเจ้าอลองคณีไต้ ทรงปฏิบัติหน้าที่สำคัญเรียบร้อย เป็นผลดีแก่ราชการทหาร จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานยศเป็นนายพลตรีเมื่อปลายรัชกาลนั้น

มาในรัชกาลที่ ๖ สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้า ฯ ให้ย้ายไปเป็นผู้บัญชาการกองพลที่ ๕ ประจำมณฑลนครราชสีมา ก็ทรงบัญชาการทหารบกให้ดำเนินไปสู่ความเจริญสถาพร สมพระราชประสงค์ ได้รับพระราชทานพานทองเป็นเกียรติยศ แต่นั้นหม่อมเจ้าอลองคณีพยายามปฏิบัติราชการบำเพ็ญहितประโยชน์ให้เพื่อฝูงแก่ราชการทหารบกยิ่งขึ้น จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้เป็นแม่ทัพที่ ๒ พระราชทานยศเป็นนายพลโทสมัยเมื่อรัฐบาลสยามประกาศสงครามร่วมกับสัมพันธมิตรหมู่

เล่ม ๔๗ หน้า ๒๔๖ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๔๗๓

ใหญ่ หม่อมเจ้าอลองกภูทำหน้าที่เนื่องในสงครามด้วยความ
อุตสาหและฉลาดไหวพริบ ยิ่งราชการให้เป็นไปโดยความ
สงบราบคาบ

เมื่อถึงรัชกาลปัจจุบัน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้
เป็นจเรทหารบก ครั้นตำแหน่งเสนาธิการทหารบกว่างลง
ทรงพระราชดำริเห็นว่า หม่อมเจ้าอลองกภูมีพริยปรัชญาสามารถ
ตั้ง หฤทัยปฏิบัติราชการใน ตำแหน่ง ต่าง ๆ เป็น ที่ เรียบร้อย
ได้ผลดี มั่นคงอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริต สมควรจะดำรงตำแหน่ง
อันสำคัญนี้ได้ จึงโปรดเกล้า ฯ ให้เป็นเสนาธิการทหารบก
ต่อมา และเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ
ให้ออกไป ดูการ ทหาร ตลอด ทั้ง การ ประลองยุทธ์ ของ ญี่ปุ่น
แล้วดูการทหารที่ประเทศอินโดจีน ก็ได้ผลสมประสงค์แก่
ราชการเป็นอย่างดี

ตามที่หม่อมเจ้าอลองกภูรับราชการสนองพระเดชพระคุณ
ในกระทรวงกลาโหม ตั้งแต่เป็นนายทหารชั้นผู้น้อยโดย
ลำดับมาจนถึงได้เป็นตำแหน่งเสนาธิการทหารบกนี้ ย่อม
เป็น พะยาน ปราบกฏว่า หม่อมเจ้าอลองกภู ทรงคุณวุฒิอันไพบูรณ์
แม้เป็นผู้สำเร็จ วิชา นายร้อยใน รุ่นแรก ซึ่ง ยังไม่ มีการส่ง
นักเรียนนายร้อยไปศึกษาต่างประเทศ ก็สามารถปฏิบัติราชการ

การทหารให้ดำเนินทัดเทียมความเจริญสมัย สำเร็จผล
เท่าทันกับยุทธศาสตร์ปัจจุบัน อาศัยความปรีชา ใจสัตย์
ปัญญาสุขุมรอบคอบ ประกอบด้วยความอดสาห์พริยภาพ
เป็นที่ตั้ง มิได้ถือทิฐิมานะแล้วตกไปในทางที่ผิด มีความ
ประพฤติโอบอ้อมอารีและอ่อนน้อมทั่วไปในพระบรมราชวงศา
นวงศ์และข้าราชการทั้งปวง เป็นผู้มั่งคั่งหรรษเครื่องยึด
เหนี่ยวน้ำใจชนประจำอยู่ในกมลนิสสัย มีอัธยาศัยสุภาพน่า
รักน่านิยมเป็นที่ต้องตาต้องใจคนหมู่มาก แม้นทรงเป็นนาย
ทหารบังคับบัญชากรมกองใด ๆ ก็ตาม ย่อมเป็นที่จดใจจง
รักของเหล่าผู้น้อย และเป็นที่พอใจใฝ่นิยมของบรรดาผู้
ใหญ่ด้วย อันคุณวิเศษนี้ นอกจากให้เกิดความนิยมเพราะ
บักคหวิธิตามธรรมดาวิธัย ยังส่งเสริมนโยบายให้เป็นที่ตั้ง
ทั้งรักทั้งกลัวอย่างสมครใจ เป็นเหตุให้บังเกิดความสามัคคี
เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแก่บรรดาผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา พร้อมทั้ง
จะรองรับคำสั่งร่วมมือดำเนินกิจการโดยเอื้อเฟื้อกลมเกลียวกัน
ทุกขณะ ซึ่งนับว่าเป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งของหม่อมเจ้า
อลงกฎ เป็นบัจจัยเกื้อกูลความเจริญในราชการ และเป็น
ที่พอพระราชหฤทัยแต่สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินทุกรัชกาล
ส่วนราชการในพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็ได้

เล่ม ๔๗ หน้า ๒๔๘ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๔๗๓

รับสนองพระเดชพระคุณเป็นองคมนตรี เป็นราชองครักษ์พิเศษ และเป็นที่ปรึกษาสำหรับเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี หม่อมเจ้าอลองกภูเป็นผู้ที่ได้ทรงคุ้นเคยต่อพระราชอัชฌาศัยมาช้านาน จึงทรงตระหนักชัดในความจงรักภักดีอันมีต่อใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทโดยมั่นคง ทรงพระราชดำริว่า บัดนี้หม่อมเจ้าอลองกภูเจริญวัยวุฒิสมควรจะทรงยกย่องพระอิสริยยศให้สูงขึ้น ทั้งเพื่อเป็นที่เฉลิมพระเกียรติยศพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงอดิศรอุดมเดช อีกพระองค์หนึ่งได้

จึงมีพระบรมราชโองการมาณพระบัณฑูรสุรสิงหนาทดำรงสสั่งให้สถาปนาหม่อมเจ้าอลองกภู สุขสวัสดิ์ ขึ้นเป็นพระองค์เจ้า มีคำนำพระนามตามจารึกในพระสุพรรณบัฏว่า พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอลองกภู ครุฑนาม ทรงศักดินา ๓๐๐๐ ตามพระราชกำหนดอย่างพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้านั้น จงทรงเจริญพระชนมายุ พรรณ สุข พล ปฏิภาณ คุณสารสมบัติ สรรพสิริสวัสดิ์พัฒนมงคลทุกประการ

อนึ่งทรงพระราชดำริว่า มหาเสวกเอก พระยาบริบูรณ์ราชสมบัติ เป็นราชตระกูลผู้หนึ่งซึ่งสืบสายโดยตรงลงมาจากพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ได้รับราช

การสนองพระเดชพระคุณในกรมพระคลังข้างที่มาช้านาน ตั้ง
แต่รัชกาลสมเด็จพระบรมชนกาธิราช พระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในเบื้องต้น สมเด็จพระบรมชนก
นาถทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นนักเรียนหลวงไปศึกษา
วิชาณประเทศอังกฤษอยู่ ๕ ปี ครั้นเสด็จพระราชดำเนิน
ประพาสยุโรป เมื่อ ร.ศ. ๑๑๖ ตรงกับ พ.ศ. ๒๔๔๐ ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาบริบูรณ์ราชสมบัติตามเสด็จ
พระราชดำเนินกลับสู่พระมหานคร โปรดเกล้าฯ ให้เข้ารับ
ราชการในกรมพระคลังข้างที่ แล้วได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์
เป็นหลวงประจักษ์จักษุ ภายหลังเลื่อนตำแหน่งและ
บรรดาศักดิ์ขึ้นเป็นพระสิทธิชนรักษ์ เจ้ากรมการคลังและหุ้น
ส่วน พระยาบริบูรณ์ราชสมบัติได้ปฏิบัติราชการสมตั้งพระ
ราชประสงค์จนตลอดรัชกาลที่ ๕

มาในรัชกาลที่ ๖ สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช พระบาท
สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
เปลี่ยนนามบรรดาศักดิ์เป็นพระบริบูรณ์ราชสมบัติ มีตำแหน่ง
พิเศษเป็นเจ้ากรมพระคลังข้างที่ในพระราชสำนักสมเด็จพระ
ศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี พันปีหลวง
ครั้นทรงเห็นว่าเป็นผู้รับราชการสนองพระเดชพระคุณเรียบ

ร้อยเป็นอย่างดี จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เลื่อนเป็นพระยาบริบูรณ์ราชสมบัติ รองอธิบดีกรมพระคลังข้างที่ มียศเป็นมหาเสวกตรี ได้รับพระราชทานพานทองเป็นเกียรติยศ เมื่อได้รับ พระราชทาน ตำแหน่ง พิเศษ เป็น องคมนตรี แล้วโปรดเกล้าฯ ให้เป็นมหาเสวกโท และอาศัยความที่เป็นผู้มีนิสัยซื่อซอมั่นคงในใฝ่ฝ่าละอองธุลีพระบาท จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ยกขึ้นเป็นอธิบดีกรมพระคลังข้างที่ มียศเป็นมหาเสวกเอก ในสมัยที่กรมธรรมการสังกัดอยู่ในกระทรวงวัง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นผู้จัดการรักษาสนสมบัติ กำกับ ราชการ กรมกัลปนาในกรมธรรมการด้วย

ครั้นถึงรัชกาลปัจจุบัน พระยาบริบูรณ์ราชสมบัติได้รับราชการในตำแหน่งพิเศษต่าง ๆ คือ เป็นกรรมการจัดพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์สมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน เป็นกรรมการแห่งสภากรรมการจัดการโรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย มีตำแหน่งเป็นเหรียญกิตติมศักดิ์ เป็นกรรมการองคมนตรี เป็นนายคลังเงินในสภากรรมการ จัดการ ทำนุบำรุง วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๗๓ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๗ หน้า ๒๕๑

ส่วนราชการในพระองค์ พระยาบริบูรณรัชมบัติได้
เป็นผู้จัดการดูแลผลประโยชน์ส่วนพระองค์พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวก่อนแต่เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ

ตามประวัติการที่กล่าวมา ก็พอจะเห็นได้ว่า พระยา
บริบูรณรัชมบัติ ได้ดำเนินราชกิจใหญ่น้อยในตำแหน่งหน้าที่
ทั้งราชการพิเศษและส่วนพระองค์ เรียบร้อยต้องตามพระ
ราชประสงค์มาได้เป็นช้านาน พยายามรักษาพระราชทรัพย์
ให้ถาวรเป็นปึกแผ่น และประกอบด้วยกุศโลบายอันแยบ
คายในทางบำรุงพัฒนาให้พอกพูนพัฒนาการ สามารถยังพระ
ราชสฤงคารให้บริบูรณ์เป็นที่อุปถัมภ์พระเกียรติยศ และ
ราชการใน กรม พระคลัง ข้างที่ได้ ก้าวหน้า ขึ้นสู่ ความเจริญใน
สมัยที่เศรษฐกิจถึงคราวคับขัน พระยาบริบูรณรัชมบัติได้
อุตสาหกรรมดำเนินวิธีด้วยความตรากตรำไม่ย่อท้อ จนลุถึง
อุปสรรคมาได้ ทั้งนี้ด้วยสุนทรียาศาสตร์สามภักดีข้อตรงจงรัก
หนักแน่นในพระราชชาติบดึทุกรัชชกาล มิได้หวั่นไหวเพราะ
อคติอารมณ์ภายนอกประการไร ๆ นับว่าเป็นผู้ดำรงตนอยู่
ในฐานะสมควรแก่เกียรติยศฐานันดรศักดิ์ที่ ทรงพระกรุณา
เลี้ยงตั้งแต่งไว้ ในเวลานี้ก็เจริญวิบุลย์มากแล้ว สมควรจะ

เล่ม ๕๗ หน้า ๒๕๒ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๗๓

ทรงยกย่องบรรดาศักดิ์พระยาบริบูรณ์ราชสมบัติให้สูงขึ้นกว่าแต่ก่อน เพื่อเป็นพระยานแห่งการทรงไว้วางพระราชฤทัยในความสัจซื่อและความสามารถ ทั้งเพื่อเป็นที่เฉลิมพระเกียรติยศพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจันทร์สุเทพ ได้ผู้หนึ่ง

จึงมีพระบรมราชโองการมาของพระบัณฑูรสุรสิงหนาทดำรงตำแหน่งเจ้าพระยาบริบูรณ์ราชสมบัติ ขึ้นเป็นเจ้าพระยามัสมญาจารึกในหัตถเลขานี้ว่า เจ้าพระยาศรีพิพัฒน์ รัตนราชโกษาธิบดี ศรีสุเทพจันทรสกุล วรบาทมุลมมหาสวามิภักดิ์ อันตรภักษ์ราชศุงคาร พุทธศาสนในพาราตราชฤตวัต คฤหปฏิบัติรัถนัมมัทธิกมนตรี อภัยพิริยปรากรมพาหุ อัจฉนาม ดำรงศักดินา ๑๐๐๐๐ จงเจริญเกียรติชนมายุ พรรณ สุข สวัสดิ์พิพัฒนามงคล รัตนสารสมบัติ บริวารสมบุรณ์ทุกประการ เทอญ